

Особливості регіонального розвитку в контексті зміцнення економічної безпеки України

Унаслідок значних змін, що відбулися під впливом глобальної фінансової та економічної криз, дослідження проблем регіонального розвитку стали недостатніми для пояснення і прогнозування її стану, адаптації до динамічних умов внутрішнього та зовнішнього середовища. В умовах радикальних структурно-інституціональних трансформацій суттєво зросла роль системи забезпечення економічної безпеки регіону як одного з важливих механізмів державного управління економіки України.

Умови регіонального розвитку суттєво змінилися за останні два десятиріччя під впливом загальносвітових тенденцій і характеризуються якісним підвищенням відкритості світогосподарських процесів. Відкрита економіка спрощує і прискорює рух товарів, людей, капіталу та ідей водночас суттєво впливає на територіальне їх розміщення, яке стає все більш концентрованим. Результатом динамічного зосередження економічної активності є посилення нерівномірності розвитку країн і регіонів і, відповідно, поглиблення диспропорцій між ними, що зумовлює особливості забезпечення економічної безпеки регіонів. Подібні тенденції найбільш рельєфно виявляються у державах, що перебувають на стадії трансформації всіх складових суспільного життя, у тому числі в Україні.

Усвідомлення закономірностей, що визначають сучасні парадигми та детермінанти регіонального розвитку, є надзвичайно важливим для форму-

вання адекватної визначеним вище викликам регіональної політики. Її зміст, архітектура, нормативно-правове забезпечення, інструментарій мають постійно пристосовуватися до умов, у яких відбуваються зміни в регіональних процесах і системі забезпечення економічної безпеки регіонів України.

Саме у цьому контексті набуває актуальності монографія Р. Р. Білика¹. У ній досліджено сучасні особливості регіонального розвитку в контексті забезпечення економічної безпеки України.

Полеміка, що триває серед науковців, політиків і практиків щодо теоретичних і практичних підходів до систем організації підсилюючих одна одну різних сфер державної політики для їх інтеграційного впливу на процес регіонального зростання, стосовно побудови ефективної системи багаторівневого управління, націленої на зміцнення координуючих основ у регулюванні регіонального і місцевого розвитку, визначення найбільш ефективних інструментів територіального впливу на подальший соціально-економічний розвиток і підвищення конкурентоспроможності регіонів, свідчить про складність і актуальність означеної проблематики. Зазначена проблема будується на сучасних моделях регіональної економіки як іноземних, так і вітчизняних науковців.

Аналіз автором монографії наукових досліджень зазначеної проблематики вказує на існування достатньо різноманітних підходів до

¹ Білик Р. Р. Детермінанти регіонального розвитку у вимірі економічної безпеки України : монографія / Р. Р. Білик. – Львів : НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долинського НАН України», 2016. – 352 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). ISBN 978-966-02-8100-4.

проблеми забезпечення економічної безпеки регіонів, які потребують систематизації, дослідження їх теоретичної та практичної значущості й подальшого розвитку. Водночас відсутність єдиного понятійного апарату, недостатня вивченість проблем детермінантів регіонального розвитку у вимірі зміцнення економічної безпеки регіонів, ризиків функціонування системи економічної безпеки регіонів значно перешкоджають формуванню повноцінної теоретичної, а в подальшому і прикладної бази дослідження проблематики економічної безпеки у науковій думці. Економічні та соціальні зміни, що відбуваються, потребують переосмислення національної регіональної моделі як у теоретичному аспекті, так і на рівні механізму її впровадження.

У монографії достатньо мірою логічно та послідовно розкрито теоретико-методологічні засади формування економічної безпеки регіону в системі національної безпеки, досліджено складові регіонального розвитку, які визначають конкурентоспроможність регіонів і стан їх економічної безпеки. У монографії проаналізовано структурні процеси в економіці регіонів та особливості інвестиційної і зовнішньоекономічної діяльності та визначено стратегічні пріоритети і механізми підвищення конкурентоспроможності регіонів як засобу зміцнення економічної безпеки України.

Головна мета монографії – наукове обґрунтування теоретико-методологічних засад і прикладних аспектів підвищення конкурентоспроможності регіону в контексті забезпечення економічної безпеки регіонів України та зміцнення їх конкурентоспроможності. Реалізація поставленої мети зумовила відповідну структуру монографії, що складається з п'яти розділів.

У першому розділі розкриваються теоретичні засади забезпечення економічної безпеки регіону. Зокрема, визначено сутнісні характеристики економічної безпеки регіону, еко-

номічні інтереси регіонів у системі забезпечення економічної безпеки на регіональному рівні, розкрито європейський досвід забезпечення економічної безпеки субнаціональних утворень. Зокрема, автор дає власне визначення поняття економічна безпека регіону: «комплексна структура, що характеризує рівень відкритості економіки, здатність регіону до самофінансування та підвищення якості життя населення і надає можливість ефективної реалізації експортного, інноваційного, інтелектуального та трудового потенціалу, що є об'єктивною передумовою протистояння зовнішнім та внутрішнім загрозам, основою підвищення конкурентоспроможності».

Другий розділ монографії присвячено структурним характеристикам розвитку регіонів у контексті забезпечення економічної безпеки. Проаналізовано структуру та динаміку соціально-економічного розвитку регіонів України в контексті викликів для національної безпеки. Розглянуто диспропорційність розвитку регіонів та її вплив на параметри економічної безпеки, а також ситуацію на Донбасі та її вплив на економічну безпеку регіонів України.

У третьому розділі автор розглянув компонентний склад і здійснив комплексне оцінювання економічної безпеки регіону. Проаналізовано та розкрито інвестиційну, фінансову та податково-бюджетну складові забезпечення безпеки реального сектору економіки регіону, здійснено зовнішньоекономічний вимір економічної безпеки регіону.

Розкриттю процесу формування та реалізації політики регіонального розвитку в системі забезпечення економічної безпеки регіонів в Україні присвячено четвертий розділ монографії. У ньому визначено та розкрито принципи, інструментарій, інституційно-правові передумови та механізми забезпечення економічної безпеки регіонів України, функції місцевої влади щодо зміцнення економічної безпеки та критерії забез-

печення економічної безпеки на рівні територіальної громади.

У п'ятому розділі визначаються шляхи та завдання підвищення конкурентоспроможності регіону в контексті зміцнення економічної безпеки України, зокрема визначено механізми забезпечення економічної безпеки регіону у процесі децентралізації, у тому числі синхронізацію соціальної політики, а також стратегічне планування як передумова реагування на загрози економічної безпеки регіону та основні напрями

зміцнення конкурентоспроможності регіонів у системі забезпечення економічної безпеки.

Монографія Р. Р. Білика розрахована на науковців, викладачів, докторантів та аспірантів, студентів, державних службовців, широке коло читачів, які цікавляться актуальними проблемами регіонального розвитку, забезпечення економічної безпеки регіонів і підвищення їх конкурентоспроможності в сучасних глобалізаційних умовах.

*Варналій Захарій Степанович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів Київського національного університету імені Тараса Шевченка (e-mail: vzs1955@gmail.com).
Varnaliy Zakhariy Stepanovych – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Professor of the Department of finance of the Taras Shevchenko National University of Kyiv.*

Надійшло 01.02.2017 р.